

Хмельницький національний університет
Навчальний центр заочно-дистанційної освіти
Кафедра фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

Прошук Юліанни Володимирівни
Прізвище, ім'я, по батькові студента(ки)

на здобуття ступеня вищої освіти бакалавра

Фінансування суб'єктів підприємництва: сутність, особливості та джерела за матеріалами ТОВ «Торговий Дім «МІСЛТ», м. Київ
назва теми

Галузь знань 07 «Управління та адміністрування»

Шифр і назва галузі знань

Спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

Шифр і назва спеціальності

Освітня програма Фінанси, банківська справа та страхування

Назва

КРФБС 013383.01.08.00

Виконала: студентка V курсу, групи ФБСзд-19-1

Юліанна
підпис

Юліанна ПРОЩУК

Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

Керівник: канд. техн. наук, доцент

Ірина
підпис

Ірина ФОРКУН

Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

Нормоконтролер: к.в.н., Ст. Викладач
посада

Іванна
підпис

Іванна СИДОРЧУК
Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

До захисту допускаю:

Зав. кафедри ФБСС

д-р. екон. наук., професор Ніла ХРУЩ

підпис

Ніла ХРУЩ
Ініціали, ПРІЗВИЩЕ

14 06 2024 р.

Хмельницький 2024

Зміст

	С.
Вступ	5
1 Теоретико-методичні засади фінансування суб'єктів підприємництва	7
1.1 Сутнісна характеристика, принципи та політика фінансування суб'єктів підприємництва	7
1.2 Джерела та особливості фінансування суб'єктів підприємництва, методичні підходи до оцінки їх ефективності	16
2 Аналітико-практичні аспекти фінансування суб'єктів підприємництва	25
2.1 Аналітична оцінка фінансування суб'єктів підприємництва на макро- та мікроекономічних рівнях за матеріалами ТОВ «Торговий Дім «МІСЛТ» в 2021-2023 роках	25
2.2 Напрями вдосконалення фінансування суб'єктів підприємництва за матеріалами ТОВ «Торговий Дім «МІСЛТ»	36
Висновки	45
Список використаних джерел	47
Додатки	51

Вступ

В умовах ринкової економіки й високого рівня конкурентоздатності, кожний суб'єкт господарювання прагне забезпечувати фінансову стабільність, що виступає важливою передумовою успішного ведення господарської діяльності. Вона досягається завдяки налагодженню ритмічної і ефективної роботи підприємства, вмілого вибору оптимальної структури джерел фінансування та напрямів їх використання, що в кінцевому результаті забезпечує насичення ринку товарами, роботами та послугами. Актуальність та значимість даної проблематики зумовлена ще й тим, що в умовах посилення світової економічної конкуренції, і одночасно кризових явищ в економіці України, воєнного стану та введення активної фази війни з РФ, надзвичайно важливим завданням постає створення сприятливого клімату для розвитку суб'єктів підприємництва та розширення джерел їх фінансування.

Дослідженню економічної природи, форм та особливостей фінансування суб'єктів підприємництва присвячено наукові праці таких вчених як Бондарук Т. Г. [1], Бражник Л. В. [2], Варченко О. М. [3], Гирич С. В. [5], Конєва Т. А. [9], Олександренко І. В. [15], Самойлова Т. А. [20], Ситник Н. С. [27], Щербань О.Д. [30] та ін. Однак проблема фінансового забезпечення в умовах обмеженості фінансових ресурсів, потенційних ризиків і загроз для суб'єктів підприємництва потребує подальшого дослідження.

Метою дослідження є наукове обґрунтування теоретичних та методичних засад, розробка практичних рекомендацій щодо підвищення ефективності фінансування суб'єктів підприємництва і забезпечення їх подальшого розвитку.

Досягнення поставленої мети передбачає вирішення у кваліфікаційній роботі таких завдань:

- дати сутнісну характеристику, визначити принципи та політику фінансування суб'єктів підприємництва;
- систематизувати джерела та визначити особливості фінансування суб'єктів підприємництва, методичні підходи до оцінки їх ефективності;
- здійснити аналітичну оцінку фінансування суб'єктів підприємництва на макро- та мікроекономічних рівнях за матеріалами ТОВ «Торговий Дім «МІСЛТ» в 2021-2023 роках;
- визначити напрями удосконалення фінансування суб'єктів підприємництва за матеріалами ТОВ «Торговий Дім «МІСЛТ».

Об'єктом дослідження є процеси фінансування суб'єктів підприємництва.

Предметом дослідження є теоретичні, методичні та організаційно-прикладні аспекти фінансування суб'єктів підприємництва в сучасних умовах розвитку економіки України.

В роботі використано сукупність методів і прийомів загальнонаукового пізнання, а саме: теоретичного узагальнення, аналізу і синтезу, абстрагування і порівняння, графічний, системного підходу тощо.

Інформаційною базою дослідження слугувало вітчизняне законодавство з питань підприємницької діяльності, матеріали праць вітчизняних та зарубіжних науковців за досліджуваною темою, офіційні статистичні дані та фінансова звітність ТОВ «Торговий Дім «МІСЛТ» за 2021-2023 р.р.

Кваліфікаційна робота складається із вступу, двох розділів, висновків, списку використаної літератури та додатків. Основний зміст роботи викладено на 51 сторінці. Робота містить 10 таблиць та 15 рисунків. Список використаних джерел включає 31 найменування.

1 Теоретико-методичні засади фінансування суб'єктів підприємництва

1.1 Сутнісна характеристика, принципи та політика фінансування суб'єктів підприємництва

Сталість розвитку вітчизняної економіки залежить від внутрішніх і зовнішніх факторів впливу, однак основним із них можна вважати «ефективність підприємницького сектору, його фінансову стійкість та можливість підтримки рентабельності в умовах кризових явищ» [13].

Саме підприємництво є важливим системоутворюючим елементом функціонування будь-якої господарської системи.

«Підприємництво – це самостійна, ініціативна, систематична, на власний ризик господарська діяльність, що здійснюється суб'єктами господарювання (підприємцями) з метою досягнення економічних і соціальних результатів та одержання прибутку» [6].

«Підприємництво - це безпосередня самостійна, систематична, на власний ризик діяльність по виробництву продукції, виконанню робіт, наданню послуг з метою отримання прибутку, яка здійснюється фізичними та юридичними особами, зареєстрованими як суб'єкти підприємницької діяльності у порядку, встановленому законодавством» [17].

Підприємництво має вагомe значення для розвитку економіки кожної країни, виконуючи функції як економічного, так і соціального характеру. Економічна роль підприємництва проявляється в тому, що воно мобілізує виробничі та фінансові ресурси населення, сприяє розвитку здорової конкуренції, виступає рушійною силою науково-технічного прогресу, забезпечує наповнення державного та місцевих бюджетів податками і зборами тощо. Прояв соціального значення підприємництва відбувається через створення нових робочих місць, насичення ринку необхідними

товарами і послугами, що дозволяє найбільш повно задовольняти потреб населення. Підприємництво відіграє одну із провідних ролей в соціально-економічному прогресі будь-якої країни світу.

Згідно чинного законодавства України суб'єкти господарювання «залежно від кількості працюючих та доходів від будь-якої діяльності за рік можуть належати до суб'єктів малого підприємництва, у тому числі до суб'єктів мікропідприємництва, середнього чи великого підприємництва» [6] (рисунок 1.1). Мікропідприємництво було додано до складових класифікації завдяки вступу в дію 22.03.2012р. Закону України «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні» [18].

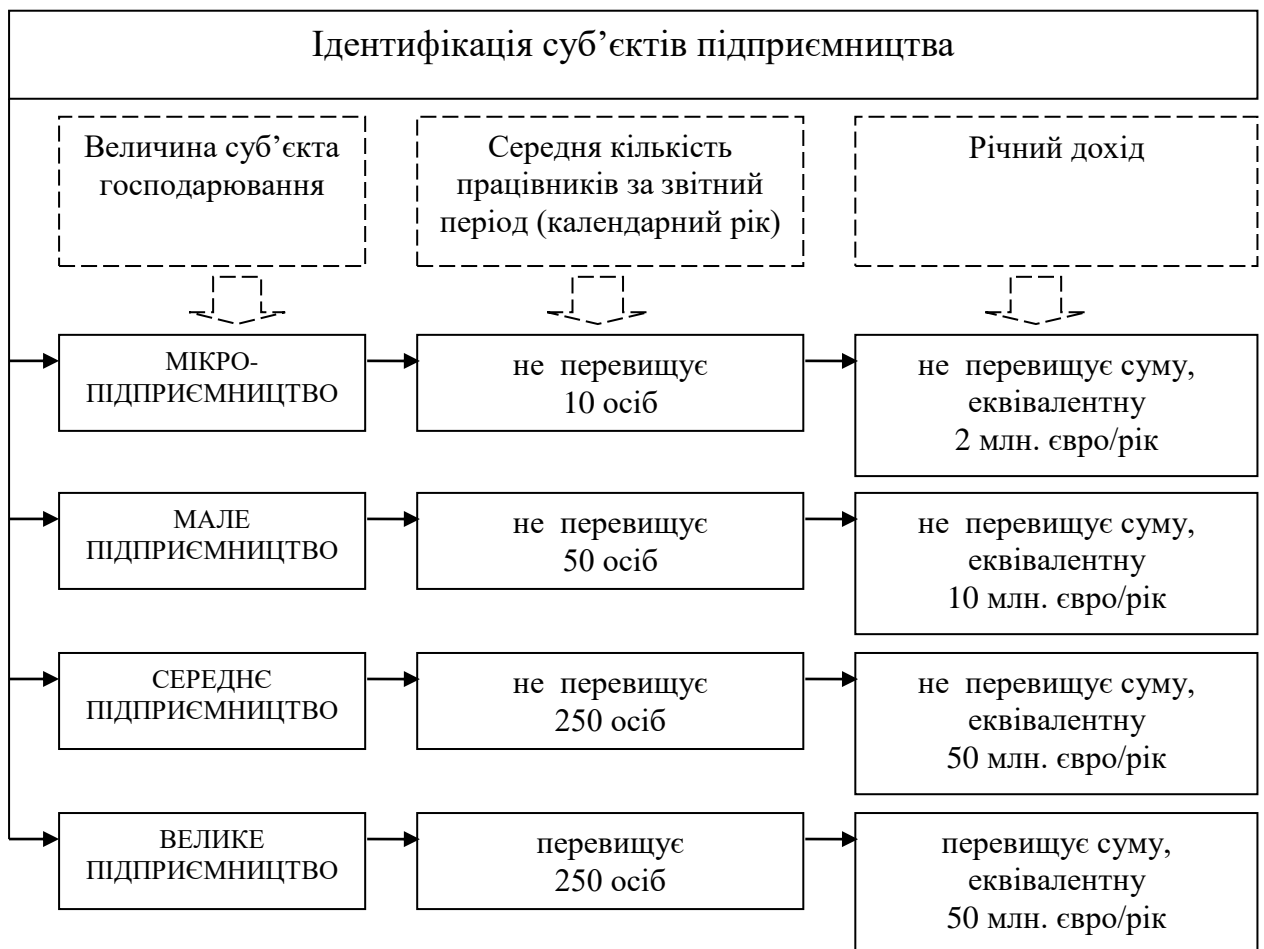

Рисунок 1.1 – Ідентифікація суб'єктів підприємництва в нормативно-правовому просторі України

Джерело: складено за матеріалами [6, 16, 18]

В науковій економічній літературі підприємництво розглядається з різних позицій:

- як економічна категорія - підприємництво виражає відносини між суб'єктами з приводу виробництва, розподілу та привласнення благ і послуг;
- як метод господарювання - суть підприємництва розкривається через його основні функції: ресурсну, організаційну та творчу.

Ресурсна функція підприємництва передбачає за ціль найбільш ефективне використання усіх видів ресурсів (матеріальних, фінансових, інформаційних, трудових тощо) із врахуванням досягнень науки та техніки, управління й організації виробничої діяльності.

Організаційна функція передбачає діяльність по організації виробництва, ринків збуту, менеджменту, маркетингу та реклами.

Творча функція забезпечує сприяння генеруванню й реалізації нових ідей, здійсненню техніко-економічних розрахунків, наукових розробок, проектів, які пов'язані з ризиком господарської діяльності.

Підприємництву як методу господарювання характерні наступні ознаки: самостійність, незалежність, господарський ризик, економічна відповідальність;

- як тип економічного мислення - підприємництво характеризується оригінальними поглядами та підходами до прийняття управлінських рішень, які реалізуються у практичній діяльності. Провідну роль тут відіграє особа підприємця, а підприємництво розглядається як особливість розуму та людської натури, а не як вид заняття.

Підприємець – це суб'єкт, що поєднує у собі організаторські, комерційні, новаторські здібності для пошуку та розвитку нових видів і методів виробництва, нових можливостей вироблення благ, запровадження нових ідей, процесів або технологій та їх нових якостей, нових сфер та напрямів проникнення капіталу у нові сфери суспільного життя.

А тому підприємництво можна розглядати як «тип господарської поведінки підприємців з організації, розробки, виробництва і реалізації благ з метою отримання прибутку і соціального ефекту» [28]. Його сутність зосереджується у прояві ініціативної, новаторської, самостійної діяльності, а мета діяльності передбачає, з одного боку, до отримання прибутку або особистого доходу в результаті передбачення точного розрахунку, а з іншого - до максимально ефективного використання факторів, бажання реалізувати творчий потенціал людини.

Свобода підприємницької діяльності в Україні передбачає безперечне право підприємців «без обмежень приймати рішення та здійснювати самостійно будь-яку діяльність, що не суперечить чинному законодавству» [17].

Принципи підприємницької діяльності – це основоположні базові ідеї та положення, яким має відповідати підприємницька діяльність і які базуються на загальних положеннях про свободу здійснення такої діяльності.

До принципів підприємницької діяльності відносять:

- принцип економічної свободи;
- принцип економічної зацікавленості;
- принцип економічної відповідальності;
- принцип еквівалентності обміну;
- принцип порівняльних переваг;
- принцип ризикованості;
- принцип конкуренції;
- принцип ринковості;
- принцип обов'язкового застосування інжинірингу;
- принцип переважання малого та середнього підприємництва.

Принципи здійснення підприємницької діяльності подано на рисунку 1.2.

Рисунок 1.2 – Принципи здійснення підприємницької діяльності

Джерело: складено за матеріалами [6, 18, 26-29]

Суб'єкти підприємництва здійснюють свою діяльність у певному макросередовищі, яке впливає на їх господарську діяльність та фінансові результати. Чинники макросередовища, що мають вплив на діяльність суб'єктів підприємництва, можна поділити за певними класифікаційними ознаками: демографічні, економічні, природно-географічні, політико-правові, міжнародні (рисунок 1.3).

Рисунок 1.3 – Чинники макросередовища, які мають вплив на діяльність суб'єктів підприємництва

Джерело: складено за матеріалами [4, 26-29]

Відносини між державою та суб'єктами підприємництва щодо регулювання процесів їх розвитку включають заходи державної підтримки бізнесу і заходів державного регулювання у даній сфері. Зокрема, перші спрямовуються на активізацію розвитку підприємництва, другі – на регламентацію їх діяльності в інтересах суспільства.

«Регулювання діяльності суб'єктів підприємництва здійснюється шляхом реалізації державної регуляторної політики у цій сфері. Під регуляторною політикою розуміємо цілеспрямовану політику Уряду на створення оптимальних умов провадження господарської діяльності суб'єктів усіх форм власності і, як результат, покращання економічного становища держави» [27].

Регуляторними органами в Україні є:

- Верховна Рада України;
- Президент України;
- Кабінет Міністрів України;
- інші державні органи;
- центральні органи виконавчої влади;
- місцеві органи виконавчої влади;
- органи місцевого самоврядування;
- посадові особи будь-якого із вище зазначених органів, якщо відповідно до чинного законодавства вони мають повноваження одноосібно приймати регуляторні акти.

Фінансова політика суб'єкта підприємництва є сукупністю заходів із «організації та використання фінансів для здійснення конкретних цілей і завдань».

Політика фінансування пов'язана із формуванням структури капіталу суб'єкта підприємництва. «Вона сфокусована на питаннях частки поточного та довгострокового боргу у покритті потреби в капіталі для фінансування активів загалом та окремих їх складників» [21]. В залежності від цілей та базових показників, що покладено в основу визначення структури капіталу, в

науково-практичній літературі зустрічаються різні класифікації політики фінансування: консервативна, помірна або агресивна. Кожна із цих політик застосовується для забезпечення ефективності фінансової діяльності підприємства, хоча має і свої недоліки, й визначається на основі оцінки співвідношення між власними та позичковими джерелами фінансування активів. Визначення рівня впливу політики фінансування на фінансовий стан суб'єкта підприємництва неможливий без врахування конкретних показників його діяльності.

Політика фінансування визначається часткою власного оборотного капіталу (ВОК) у фінансуванні оборотних активів (ОА) наступним чином [9]:

- якщо ВОК (різниця між ОА і поточними зобов'язаннями (ПЗ)) у фінансуванні ОА становить більше 60% – це консервативна політика фінансування;

- якщо ВОК у фінансуванні ОА становить 40-59% – це помірна політика фінансування;

- якщо ВОК у фінансуванні ОА сягає менше 40% – це агресивна політика фінансування;

- якщо ВОК є від'ємним, ця політика є суперагресивною, а її ступінь можна оцінити часткою ПЗ, які залишилися після фінансування ОА, у забезпеченні необоротних активів (НА).

Формалізовані вище методичні критерії дозволяють не тільки визначити консервативність, помірність чи агресивність політики фінансування суб'єкта підприємництва, а й встановити варіанти її реалізації в залежності від структури фінансових ресурсів. Крім цього, дані методичні критерії надають можливість уточнити вплив політики фінансування на забезпечення функціонування підприємства, основні напрями якого подано в таблиці 1.1.

Таблиця 1.1 – Напрями впливу політики фінансування на діяльність суб'єктів підприємництва

Напрямки впливу	Вид політики фінансування			
	Консервативна	Помірна	Агресивна	Суперагресивна
Обсяг оборотних активів	Значний обсяг запасів та дебіторської заборгованості	Оптимізація обсягу оборотних активів	Мінімально необхідний обсяг; підприємство має ризик невиконання термінового контракту через великий обсяг замовлень	
Операційний цикл	Тривалий; сприятлива кредитна політика покупців	Помірний	Короткий. У випадку від'ємного фінансового циклу постає необхідність здійснення короткострокових інвестицій	
Вплив на грошові потоки	Негативний через відстрочку платежу, мінімізацію кредиторської заборгованості й грошових потоків від фінансової діяльності.		Позитивний	
Ліквідність	Висока при низькій ефективності здійснюваних короткострокових інвестицій	Нормативна	Низька	Порушення нормативу; ризик несвоєчасного погашення поточних зобов'язань
Фінансова стабільність	Фінансова автономія; однак уникнення боргів може супроводжуватися відсутністю капітальних інвестицій		Постійна потреба у відновленні фінансування; залежність від короткострокового боргу	
	Диверсифікація кредиторів призводить до уникнення залежності від одного джерела капіталу, а погашення відсотків за кредитами банку тавипущеними облігаціями сприяє податковій економії			
Вплив на вартість капіталу	Висока вартість довгострокових фінансових ресурсів; необхідність вільного доступу до ринку капіталу		Низька вартість короткострокових боргів (особливо при орієнтації на кредиторську заборгованість); волатильність відсоткових ставок та умов банківського кредитування до 1 року	
Вплив на прибутковість	Негативний через витрати на утримання оборотних активів та вартість капіталу		Позитивний	
Ризик для власників та кредиторів	Мінімальний ризик банкрутства		Високий	
	Ризик підвищується за умов реалізації політики при низькій частці чи від'ємній величині ВК. Частково можна компенсувати за рахунок залучення довгострокового боргу, що зменшує фінансову напругу.			
Ефективність	Політика характерна на стадії становлення бізнесу; доречна при тривалому виробництві та реалізації продукції. Із-за недоліків консервативної політики компаніям необхідно «сідати на діету», позбуватися довгострокових зобов'язань та переходити до помірною виду фінансування		Ефективна при стабільному попиті на продукцію та поставки сировини, за короткого операційного циклу та врівноважених грошових потоках. Можлива при значній частці власного капіталу, а також диверсифікації зобов'язань	

Джерело: складено за даними [5, 10, 21]

У таблиці 1.1 систематизовано переваги і недоліки різних видів політик фінансування. Враховуючи різноманітність варіантів їх реалізації, успішне впровадження консервативної, помірної або агресивної політики на тому чи іншому підприємстві «залежить від галузевих особливостей, складу активів, тривалості операційного циклу, порядку формування грошових надходжень та виплат, інших характеристик самої компанії, що вимагає кожного разу індивідуального підходу до аналізу» [21].

1.2 Джерела та особливості фінансування суб'єктів підприємництва, методичні підходи до оцінки їх ефективності

Однією з базових проблем, із якою стикаються суб'єкти підприємництва, незалежно від їх організаційно-правової форми і форми власності, є проблема мобілізації капіталу для фінансування його операційної, фінансової та інвестиційної діяльності.

Фінансування підприємства - це сукупність форм і методів, принципів і умов фінансового забезпечення простого та розширеного відтворення. За умов ринкової економіки важливе значення набуває вибір оптимальної структури та форм фінансування суб'єктів підприємництва.

В науковій літературі основні форми фінансування підприємства класифікують за такими критеріями [26-29]:

а) залежно від цілей фінансування виділяють:

- фінансування на етапі заснування підприємства;
- фінансування при розширенні видів діяльності;
- рефінансування;
- санаційне фінансування;

б) за джерелами надходження капіталу розрізняють:

- внутрішнє фінансування;

- зовнішнє фінансування;
- в) за правовим статусом інвесторів:

- власний капітал;
- позиковий капітал;
- залучений капітал.

Структура джерел фінансування суб'єктів підприємництва залежить від багатьох факторів, зокрема:

- рівня оподаткування доходів підприємства;
- темпів зростання реалізації продукції та їх стабільності;
- структури активів підприємства;
- стану ринку капіталу;
- відсоткової політики комерційних банків;
- рівня управління фінансовими ресурсами підприємства, тощо.

Найприйнятнішим для суб'єктів підприємництва є комплексний підхід до вибору джерел їх фінансування, який передбачає поєднання власних, залучених та запозичених коштів (рисунок 1.4).

Джерела фінансування суб'єктів підприємництва		
Власні	Централізовані	Залучені та позичені
Зареєстрований (пайовий) капітал; Капітал у дооцінках; Додатковий капітал; Резервний капітал; Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	Кошти державного бюджету; Кошти місцевих бюджетів; Кошти державних позабюджетних фондів; Кошти благодійних фондів	Довгострокові кредити комерційних банків; Розміщення облігацій; Лізинг; Спеціальні фонди та програми; Комерційні кредити

Рисунок 1.4 – Джерела фінансування суб'єктів підприємництва за правовим статусом інвесторів

Джерело: складено за матеріалами [2, 20, 24, 27]

Структурно-логічні взаємозв'язки між формами фінансування подано на рисунку 1.5 у формі матриці.

Статус інвестора Джерела фінансування	Позичковий капітал	Власний капітал	Реструктуризація активів
Зовнішнє	Банківські, комерційні позички	Часткове фінансування (внески учасників та засновників)	Дезінвестиції
Внутрішнє	Забезпечення наступних витрат і платежів	Нерозподілений прибуток	Амортизаційні відрахування

Рисунок 1.5 – Матриця форм фінансування суб'єктів підприємництва
Джерело: складено за матеріалами [20, 30]

Власний капітал суб'єктів підприємництва може бути сформований за рахунок внесків його власників чи шляхом реінвестування прибутку. В іноземних джерелах фінансування за рахунок нерозподіленого прибутку і амортизаційних відрахувань часто позначають також як Cash-flow-фінансування.

Позичковий капітал, так як і власний, може бути мобілізований із зовнішніх і внутрішніх джерел. «До зовнішніх джерел формування позичкового капіталу належать: кредити банків (довго- і короткострокові); кредиторська заборгованість за матеріальні цінності, виконані роботи, послуги; заборгованість за розрахунками (з одержаних авансів, з бюджетом, з оплати праці тощо)» [30].

«До внутрішніх джерел формування позичкового капіталу можна віднести: нараховані у звітному періоді майбутні витрати та платежі (у т. ч. так звані стійкі пасиви); доходи майбутніх періодів)» [30]. Як джерела

фінансування також можна розглядати фінансові ресурси суб'єктів підприємництва, що формуються в результаті реструктуризації активів, тобто пов'язані зі зміною складу і структури окремих позицій активів. У рамках реструктуризації активів також розглядають амортизаційні відрахування та кошти, які одержує підприємство за результатами дезінвестицій. Дискусійним залишається питання віднесення дезінвестицій до зовнішніх джерел фінансування.

У підприємств можуть бути також інші альтернативні джерела залучення капіталу, а тому не можливо надати однозначних рекомендацій щодо вибору конкретної форми фінансування. В одних випадках фінансові ресурси доцільно формувати шляхом збільшення власного капіталу, а в інших – шляхом залучення додаткових позичок. Для одних вигіднішим є використання внутрішніх джерел фінансування, а для інших – зовнішніх джерел фінансування. Фінансовий менеджер під час прийняття управлінських рішень щодо вибору найбільш прийнятної форми фінансування має скористатися певними критеріями. Важливість оцінки вартості капіталу при прийнятті управлінських рішень щодо його формування визначає й необхідність розрахунку його показника на всіх стадіях та етапах розвитку підприємства.

Державна фінансова підтримка суб'єктів підприємництва в розвинутих країнах здійснюється державою з метою покращення фінансового становища підприємців, рівень якого прямо впливає на розвиток економіки країни. Для цього органи влади мають розробляти та фінансово забезпечувати програми, проекти і здійснювати заходи за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів, доходів від власної діяльності, надходжень від приватизації майна, добровільних внесків юридичних та фізичних осіб, іноземних інвестицій тощо.

Напрями, за якими здійснюється державна підтримка, є пріоритетними у сфері реалізації державної фінансової підтримки бізнесу. Якщо суб'єктам підприємництва полегшити доступ до фінансових ресурсів, то якісно

зміниться режим їх функціонування, а деякі завдання державної програми підтримки бізнесу вирішуються автоматично. Вивчення досвіду ведення бізнесу в розвинутих країнах свідчить про те, що ефективна фінансова підтримка бізнесу із боку держави має здійснюватися на основі методів, які логічно згрупувати в дві основні групи (рисунок 1.6):

- прямі методами фінансового забезпечення - безпосередній вплив держави на суб'єктів підприємництва, «а також розроблення державою нормативних актів, положень, заходів, що безпосередньо впливають на діяльність суб'єктів бізнесу» [27];

- непрямі методи фінансового забезпечення - система мотивації та стимулювання ведення підприємницької діяльності, що дає можливість вплинути на ефективність функціонування підприємства загалом.

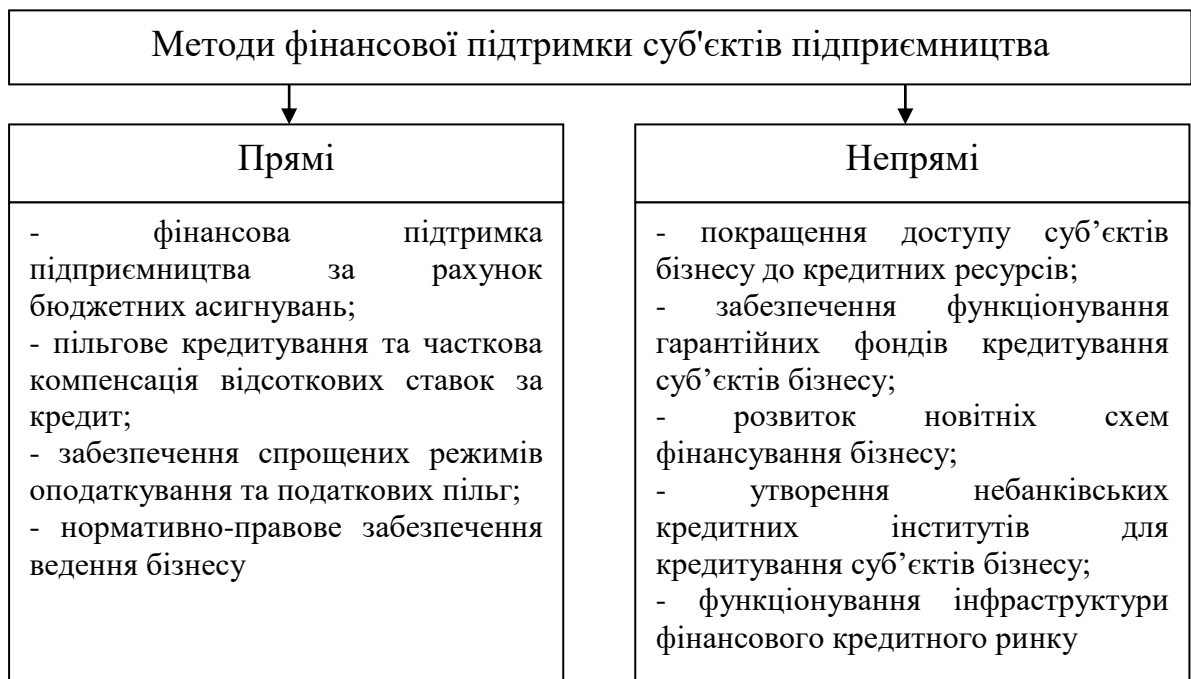

Рисунок 1.6 – Методи фінансової підтримки суб'єктів підприємництва

Джерело: складено за матеріалами [27, 31]

Для отримання достовірної інформації про кількісні показники діяльності суб'єкта підприємництва, необхідно здійснювати ефективну фінансову діагностику. Найчастіше об'єктом такої діагностики виступає його

фінансовий стан, однак менше уваги приділяється окремо діагностиці фінансового капіталу, що є досить важливим напрямом управління та моніторингу. Зокрема, значну роль у процесі управління приділяють активам і фінансовим джерелам їх формування, що потребує ефективної діагностики фінансового капіталу, який відображає суму всіх капіталізованих фінансових ресурсів підприємства, що вкладені в його майнові цінності.

Діагностику фінансового капіталу суб'єкта підприємництва варто проводити за сукупністю показників, які характеризують джерела формування й ефективність використання власного та позикового капіталу. На рисунку 1.7 відображено основні етапи діагностики фінансового капіталу підприємства.

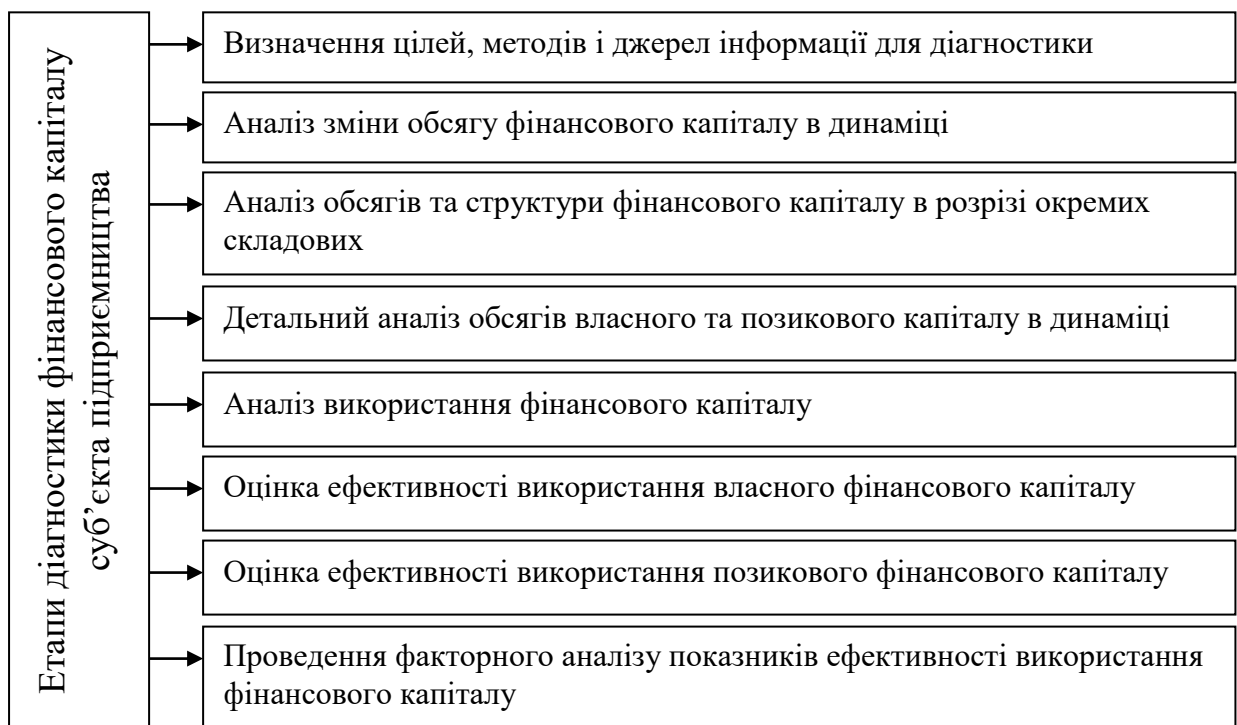

Рисунок 1.7 – Етапи діагностики фінансового капіталу суб'єкта підприємництва

Джерело: складено за матеріалами [14, 15]

Основним джерелом для проведення діагностики фінансового капіталу суб'єкта підприємництва в Україні є його фінансова звітність (баланс, звіт про фінансові результати, звіт про власний капітал). Для отримання найбільш

достовірних даних доцільно використовувати дані фінансової звітності за останніх 5–10 років.

«На етапі аналізу власного і позикового капіталу відбувається дослідження джерел їх формування» [15].

Аналіз джерел формування власного капіталу проводиться за окремими складовими: зареєстрований капітал, додатковий капітал, резервний капітал, неоплачений капітал, вилучений капітал, капітал в дооцінках та нерозподілений прибуток (непокритий збиток).

«Аналіз позикового капіталу проводиться за такими складовими: довгострокові зобов'язання і забезпечення; поточні зобов'язання і забезпечення; зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами їх вибуття» [15]. Окремо оцінюються джерела формування довгострокових і поточних зобов'язань та забезпечень, визначається їх структура і здійснюються узагальнення за факторами зміни їх обсягів в динаміці.

В процесі аналізу власного та позикового капіталу доцільно також розрахувати показники фінансової стійкості, що дозволяє зробити висновки щодо залежності чи незалежності суб'єкта підприємництва від зовнішніх джерел фінансування. До основних показників фінансової стійкості відносяться: коефіцієнт фінансової незалежності; коефіцієнт фінансової залежності; коефіцієнт фінансової стабільності; коефіцієнт маневреності власного капіталу; коефіцієнт фінансового ризику; коефіцієнт довгострокового залучення капіталу.

Аналіз використання фінансового капіталу передбачає визначення напрямків спрямування «власного капіталу, довгострокового позикового капіталу (довгострокові зобов'язання і забезпечення) та поточного позикового капіталу (сума поточних зобов'язань і забезпечень та зобов'язань, пов'язаних з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами їх вибуття)» [15]. Проводячи аналіз доцільно розрахувати обсяг і структуру власного, довгострокового позикового і поточного позикового

капіталу, який окремо спрямований для формування оборотних (поточних) та необоротних активів підприємства. До поточних активів, крім оборотних активів, відносяться необоротні активи, утримувані для продажу, і групи їх вибуття.

Показники, за якими варто проводити на даному етапі діагностики оцінку фінансового капіталу, відображено в таблиці 1.2.

Таблиця 1.2 – Методика оцінки використання фінансового капіталу суб'єкта підприємництва

Показники	Методика розрахунку
Обсяг власного капіталу, що спрямований на формування оборотних активів, тис. грн (ВКоа)	$(2A + 3A) - (3П + 4П)$
Обсяг власного капіталу, що спрямований на формування необоротних активів, тис. грн (ВКна)	$1П - ВКоа$
Обсяг поточного позикового капіталу, що спрямований на формування оборотних активів, тис. грн (ППКоа)	$(2A + 3A) - ВКоа$
Обсяг поточного позикового капіталу, що спрямований на формування необоротних активів, тис. грн (ППКна)	$(3П + 4П) - ППКоа$
Обсяг довгострокового позикового капіталу, що спрямований на формування оборотних активів, тис. грн (ДПКоа)	$(2A + 3A) - (ВКоа + ППКоа)$
Обсяг довгострокового позикового капіталу, що спрямований на формування необоротних активів, тис. грн (ДПКна)	$2П - ДПКоа$
Частка власного капіталу у формуванні оборотних активів, %	$ВКоа / (2A + 3A) \cdot 100\%$
Частка поточного позикового капіталу у формуванні оборотних активів, %	$ППКоа / (2A + 3A) \cdot 100\%$
Частка довгострокового позикового капіталу у формуванні оборотних активів, %	$ДПКоа / (2A + 3A) \cdot 100\%$
Частка поточного позикового капіталу у формуванні необоротних активів, %	$ППКна / 1A \cdot 100\%$
Частка власного капіталу у формуванні необоротних активів, %	$ВКна / 1A \cdot 100\%$
Частка довгострокового позикового капіталу у формуванні необоротних активів, %	$ДПКна / 1A \cdot 100\%$

Примітка: 1А, 2А, 3А – розділи активу балансу; 1П, 2П, 3П, 4П – розділи пасиву балансу.

Джерело: складено за матеріалами [1, 3, 15, 19, 23]

Проведення аналізу формування та використання фінансового капіталу дозволяє відслідкувати зміну в обсягах, динаміці та обґрунтувати фактори впливу. Однак, для обґрунтування висновків та оцінки ефективності використання фінансового капіталу необхідно розрахувати показники рентабельності, що дозволяє оцінити рівень прибутковості суб'єкта підприємства на 1 гривню обсягу фінансового капіталу загалом та в розрізі його окремих складових. Методику розрахунку показників ефективності використання (рентабельності) фінансового капіталу подано в таблиці 1.3.

Таблиця 1.3 – Методика оцінки ефективності використання фінансового капіталу суб'єкта підприємства

Показники	Методика розрахунку
Рентабельність фінансового капіталу (Рфк)	$\text{ЧП} / \text{ФК} \cdot 100\%$, де ЧП – чистий прибуток підприємства; ФК – середньорічний обсяг фінансового капіталу
Рентабельність власного капіталу (Рвк)	$\text{ЧП} / \text{ВК} \cdot 100\%$, де ВК – середньорічний обсяг власного капіталу
Рентабельність позикового капіталу (Рпк)	$\text{ЧП} / \text{ПК} \cdot 100\%$, де ПК – середньорічний обсяг позикового капіталу
Рентабельність зареєстрованого капіталу (Рзк)	$\text{ЧП} / \text{ЗК} \cdot 100\%$, де ЗК – середньорічний обсяг зареєстрованого капіталу
Рентабельність фінансового капіталу, що вкладений в необоротні активи (Рна)	$\text{ЧП} / \text{НА} \cdot 100\%$, де НА – середньорічна вартість необоротних активів
Рентабельність фінансового капіталу, що вкладений в оборотні активи (Роа)	$\text{ЧП} / \text{ОК} \cdot 100\%$, де ОК – середньорічна вартість оборотних активів

Джерело: складено за матеріалами [1, 3, 15, 19, 23]

Наведена методичні підходи до оцінки формування та ефективності використання фінансового капіталу суб'єкта підприємства дозволяє здійснити детальний його аналіз, виявити джерела формування, оцінити напрямки та ефективність використання.

2 Аналітико-практичні аспекти фінансування суб'єктів підприємництва

2.1 Аналітична оцінка фінансування суб'єктів підприємництва на макро- та мікроекономічних рівнях за матеріалами ТОВ «Торговий Дім «МІСЛТ» в 2021-2023 роках

Підприємницький сектор - це один із основних джерел підтримки функціонування та розвитку національної економіки України в умовах війни. Він відповідає за забезпечення ринку і домогосподарств необхідними товарами та послугами, забезпечує наповнення бюджетів різних рівнів податками і зборами, зберігає існуючі та створює нові робочі місця, забезпечує формування конкурентних ринкових відносин у державі. Водночас, в умовах війни спостерігається руйнування підприємств та інфраструктури, порушується логістика, виникає дефіцит електроенергії, скорочуються пропозиції товарів та послуг, зростають виробничі витрати, і одночасно значний рівень корупції, низька платоспроможність населення мають суттєвий вплив на ведення та розвиток бізнесу.

«У цілому економічна та соціальна сфери України у 2022–2023 рр. під дією повномасштабної збройної агресії російської федерації опинилась у надскладній ситуації, що відповідно негативно впливає на умови ведення бізнесу. Зокрема, падіння вітчизняної економіки у 2022 р. було найглибшим за всю історію України» [11].

Війна є найбільш руйнівним чинником для суб'єктів підприємництва. Загальна слабкість економіки, ріст державних витрат на проведення воєнних дій та забезпечення оборони, непередбачувані фінансові та матеріальні втрати, постійні ризики, значні обмеження у сфері міжнародної торгівлі призводять до поступової дестабілізації кожної із ланок фінансової системи.

За даними Державної служби статистики України [7] кількість діючих суб'єктів господарювання станом на 01.01.2023 р. склала 1732,6 тис. одиниць, що менше показника 2021 року на 223 тис. 744 одиниці (або на 13%), а в порівнянні з 2019 роком – менше на 209 тис. 125 одиниць (рисунок 2.1). Щонайменше 109 суб'єктів великого бізнесу зазнали прямих збитків, зокрема, 19 зруйновано повністю, 90 - частково пошкоджені.

Одиниць

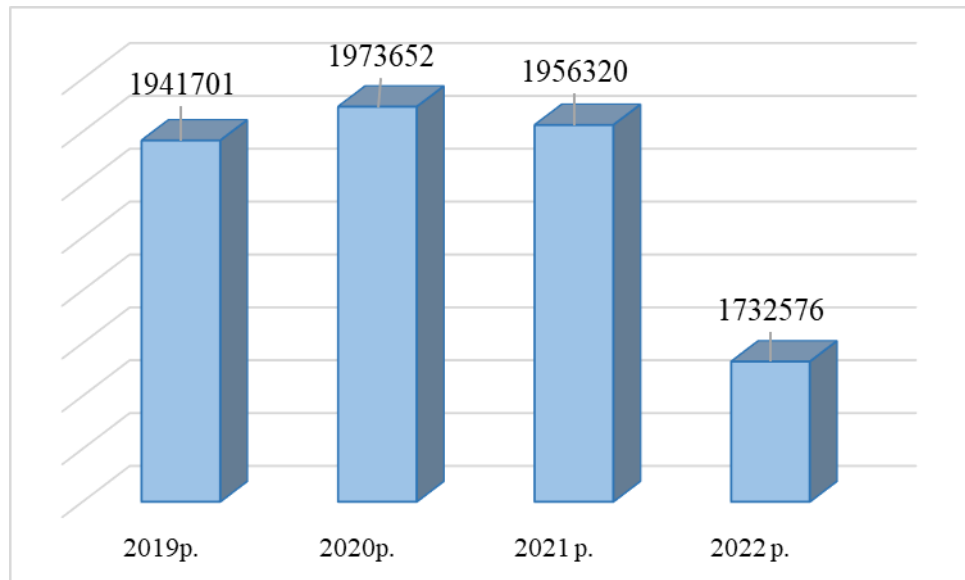

Рисунок 2.1 – Динаміка кількості діючих підприємств в Україні

Джерело: побудовано за матеріалами [7]

За підсумками 2022 року вітчизняний бізнес зазнав досить великих прямих збитків внаслідок повномасштабного вторгнення, а «їх обсяг оцінюється у 13 млрд дол. Значна частка із зазначеної суми (орієнтовно 9 млрд дол.) припадає на великий та середній бізнес. Непрямі збитки підприємницького сектору України за аналогічний період сягнули позначки у 33,1 млрд дол» [8].

Статистичні дані свідчать про критичний фінансовий стан підприємництва в Україні, оскільки джерела і ресурси для покриття втрат та відновлення активності досить обмежені. Особливо вразливими в умовах воєнного стану стали малі та середні підприємства, зокрема ті, що спеціалізуються на локальному ринку.

А тому пріоритетним завданням уряду на початку повномасштабного вторгнення стало збереження господарюючих суб'єктів, виведення їх із шокового стану, пошук методів і шляхів відновлення їх активності. Однією із можливостей, що була надана державою, стала пропозиція механізму релокації бізнесу. Це дозволило зберегти певний відсоток господарюючих суб'єктів, а саме, за даними Міністерства економіки України [12], впродовж дії урядової програми релокації бізнесу, 840 підприємств переїхало у більш безпечні регіони.

Аналізуючи статистичні дані можна помітити, що на кінець 2022 року, незважаючи на воєнні дії, вони ще не позначилися критичним чином на розвитку суб'єктів підприємництва. А саме, завдяки ефективних тактичним заходам, чисельність працівників на діючих підприємствах скоротилась на 16%, а обсяги реалізованої продукції і послуг – скоротились на 24,6%).

Таблиця 2.1 – Динаміка власного капіталу суб'єктів підприємництва України в 2019-2022 роках

КАПІТАЛ	2019 р., тис. грн	2020 р. тис. грн	2021 р. тис. грн	2022 р. тис. грн	Абсолютне відхилення, (+,-) тис. грн 2022р./2019р.	Темп приросту (%) 2022р./ 2019р.
Власний капітал, усього	3092765858,7	3339806058,0	4113338760,4	3975952531,6	883186672,9	28,6
зокрема:						
зарєєстрований капітал	2230171472,2	2340441849,2	2219450984,8	2390834562,1	160663089,9	7,2
капітал в дооцінках і додатковий капітал	1529050207,5	1329723366,1	1490373474,6	1559613421,3	30563213,8	2,0
резервний капітал та інші резерви	71219280,5	77084236,1	77893347,2	80330200,7	9110920,2	12,8
нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	-356644232,5	-20535918,7	533163977,0	138781120,0	495425352,5	-138,9
неоплачений і вилучений капітал	381030869,0	386907474,7	207543023,2	193606772,5	-187424096,5	-49,2

Джерело: розраховано за матеріалами [7]

За даними таблиці 2.1 загальна вартість власного капіталу суб'єктів підприємництва в 2019-2022 роках зросла на 883,2 млрд грн, або 28,6%, тоді як за 2022 рік скоротилася 137,4 млрд грн, або на 3,34%. На скорочення величини власного капіталу 2022 року вплинуло зростання непокритих збитків та неоплаченого і вилученого капіталу, в абсолютних показниках 394,4 млрд грн та 13,9 млрд грн відповідно.

Поточні зобов'язання підприємств в 2019-2022 роках зростають на 1949,4 млрд грн, або на 28,8% відповідно. Лише за 2022 рік обсяг поточних зобов'язань і забезпечення зріс на 602,7 млн грн, або на 7,4 % (таблиця 2.2).

Таблиця 2.2 – Динаміка зобов'язань суб'єктів підприємництва України в 2019-2022 роках

Показник	2019 р., тис. грн	2020 р. тис. грн	2021 р. тис. грн	2022 р. тис. грн	Абсолютне відхилення, (+,-) тис. грн	
					2022р./2019р.	2022р./2021р.
Довгострокові зобов'язання і забезпечення, усього	1633717580,0	1914076371,9	1841585316,2	1960179518,0	326461938,0	118594201,8
Поточні зобов'язання і забезпечення, усього	6764591798,3	7424970644,4	8111316792,1	8713997338,1	1949405539,8	602680546,0
зокрема:						
короткострокові кредити банків	458668699,3	463884898,4	464279833,9	532213319,5	73544620,2	67933485,6
поточна кредиторська заборгованість	3486716084,4	3729044454,1	4145164509,1	4374849828,5	888133744,1	229685319,4
поточні забезпечення	152363751,0	128133570,0	126418659,0	129266251,0	-23097500,0	2847592,0
доходи майбутніх періодів та відстрочені комісійні доходи від перестраховиків	76548153,7	83391550,0	99095117,1	108287547,7	31739394,0	9192430,6
інші поточні зобов'язання	2590295109,9	3020516171,9	3276358673,0	3569380391,4	979085281,5	293021718,4
Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	3900191,7	3627010,7	4246971,7	4523636,7	623445,0	276665,0

Джерело: розраховано за матеріалами [7]

Найбільших змін в 2022 році зазнала поточна кредиторська заборгованість, а саме вона зросла на 229,7 млрд грн (або на 5,5%) та інші поточні зобов'язання на 293,0 млрд грн (або на 8,9%).

В структурі поточних зобов'язань найбільшу частку займає в досліджуваному періоді поточна кредиторська заборгованість, що складає в 2019 році 51,5% і скорочується в 2022 році до 50,2%, тобто більше ½ структури поточних зобов'язань. Досить вагому частку становлять інші поточні зобов'язання, зокрема вони зростають з 38,3% в 2019 році до 41,0% в 2022 році. Короткострокові кредити банків у структурі поточних зобов'язань зазнають незначних змін і складають 5,7-6,8%, в 2022 році їх частка становила 6,1% (рисунок 2.2).

У %

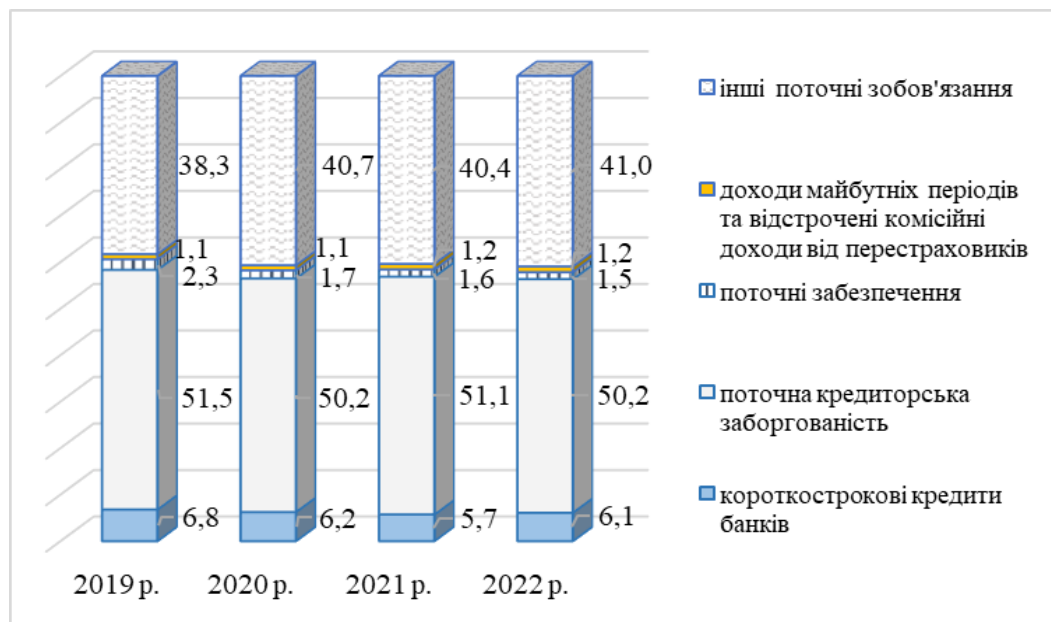

Рисунок 2.2 – Структура поточних зобов'язань суб'єктів підприємництва України в 2019-2022 роках

Джерело: побудовано за матеріалами [7]

Довгострокові зобов'язання і забезпечення за 2019-2022 роки зросли на 326,5 млрд грн (або на 20,0%), а за 022 рік на 118,6 млрд грн (або на 6,4%).

У таблиці 2.3 продемонстровано структурний аналіз капіталів підприємств України за 2019-2022 роки.

Таблиця 2.3 - Структурний аналіз капіталів підприємств України в 2019-2022 роках

Складові капіталу	2019 р.		2020 р.		2021 р.		2022 р.	
	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%
Власний капітал	3092765858,7	26,9	3339806058,0	26,3	4113338760,4	29,2	3975952531,6	27,1
Позичковий капітал	8402209570,0	73,1	9342674027,0	73,7	9957149080,0	70,8	10678700492,8	72,9
Разом капітал	11494975428,7	100,0	12682480085,0	100,0	14070487840,4	100,0	14654653024,4	100,0

Джерело: розраховано за матеріалами [7]

Слід зазначити, що в досліджуваному періоді позичковий капітал складав 70,8%-73,1% в капіталовкладеннях підприємств, тоді як власний капітал 26,3%-29,2% відповідно. Тобто співвідношення позичкового та власного капіталів складає майже 2:1, що вказує на недостатню забезпеченість вітчизняних підприємств власними коштами та збільшення фінансових ризиків. Причинами залучення грошових ресурсів в діяльність підприємств є, як правило, розширення діяльності або тимчасова нестача фінансування.

«З метою мінімізації фінансових ризиків та оптимізації роботи підприємства визначено частку власного капіталу в структурі балансу, яка не повинна бути меншою 50 % всього капіталу» [27]. Однак дана закономірність в жодному із проаналізованих років не виконується та менша від встановленого нормативу в середньому на 25%. Не зважаючи на це, в 2019-2022 роках спостерігається позитивна тенденція щодо збільшення абсолютної величини власного капіталу на 28,7%, тоді як зростання позичкового капіталу в структурі загального складає 27,1%, тобто хоч і дуже низькими темпами, але власний капітал зростає. Структура капіталу вітчизняних підприємств погіршилася в 2022 році в зв'язку з війною, а саме власний капітал складав 27,1% (в 2021 році – 29,2% відповідно), тоді як позиковий капітал 72,9% (в 2021 році – 70,8% відповідно). Це змусить підприємства України в майбутньому повертати великі суми отриманих запозичених коштів разом із відсотками, що збільшить, в свою чергу, витрати

підприємств, а отже, зменшить як їх прибуток так розмір податку на прибуток, який буде сплачено до бюджетів. А тому одним з головних завдань управління капіталом вітчизняних підприємств залишається оптимізація структури їх капіталу.

тис. грн

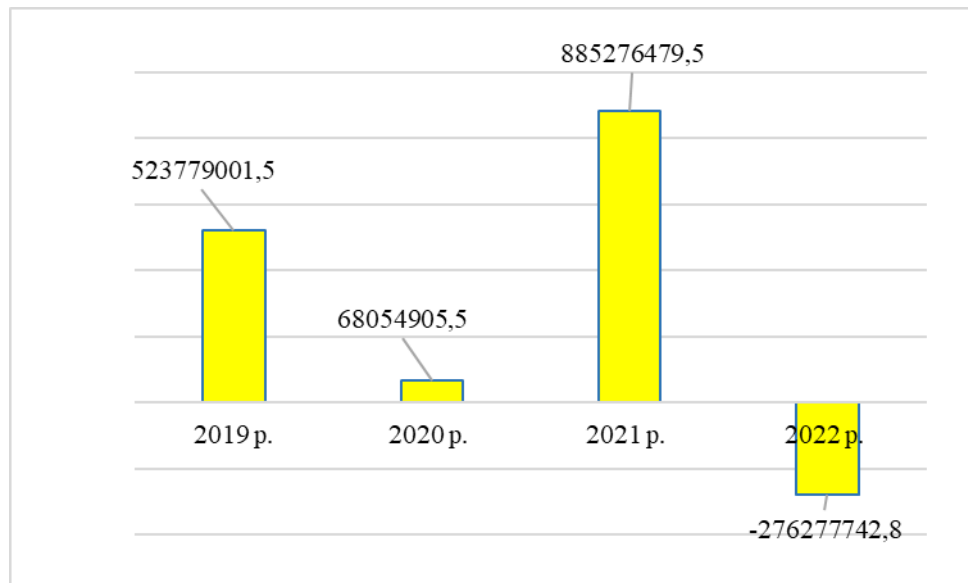

Рисунок 2.3 – Динаміка чистого прибутку (збитку) підприємств України в 2019-2022 роках

Джерело: побудовано за матеріалами [7]

Ефективність формування а використання капіталу вітчизняних підприємств показує позитивна динаміка чистого прибутку як фінансового результату в 2019-2021 роках, тоді як в 2022 році вітчизняні підприємства отримали чистий збиток -276,3 млрд грн. Це свідчить про негативні наслідки війни, скорочення як кількості діючих підприємств так і важкі умови, в яких вони провадять свою фінансово-господарську діяльність (рисунок 2.3).

ТОВ «Торговий Дім «МІСЛТ» (далі Товариство) є суб'єктом господарювання, що діє на принципах самоокупності. Товариство зареєстроване 31.01.2017р. за № 091517028841, взято на податковий облік 31.01.2017р., є юридичною особою з моменту його державної реєстрації. Місцезнаходження суб'єкта господарювання: м.Київ Печерський р-н вул. Академіка Філатова, буд. 10-А, кв. (офіс) 2/55 [22].

Основними видами діяльності ТОВ «Торговий Дім «МІСЛТ» є:

- 46.90 - Неспеціалізована оптова торгівля (основний);
- 22.29 - Виробництво інших виробів із пластмас.

Зазначені види діяльності відповідають видам діяльності, які передбачені в Статуті підприємства.

Свою діяльність ТОВ «Торговий Дім «МІСЛТ» проводить у нежитловому приміщенні площею 443,75м², що взяте у позичку згідно з договором позички нежитлового приміщення б/н від 15.05.2019р. укладеного з фізичною особою. Товариство має у штаті 17 працівників, що підтверджується штатним розписом Товариства та повністю відповідає його потребам.

Для здійснення своєї господарської діяльності ТОВ «Торговий Дім «МІСЛТ» має достатньо технічних ресурсів.

Основними Постачальниками сировини для виробництва виробів пластмас ТОВ «Торговий дім «МІСЛТ» є:

- ТОВ «Володимирівська фабрика «Гофротари», (ЄДРПОУ 38485617),
- ТОВ «Гофротара» (ЄДРПОУ 36465981),
- ТОВ «Дунапак-Україна» (ЄДРПОУ 30028622).

Для виготовлення сувенірної продукції Товариство придбаває: у ТОВ «Радка-Україна» (ЄДРПОУ 32872882) полікарбонат; у постачальника ТОВ «Медіа Прінт Україна» (ЄДРПОУ 43204892) - чорнила та лаки; у ФОП 3-ї групи Кіреєв Г.М. (код ДРФО 2576000338) – тканини, який також надає послуги друку; у ТОВ «Володимирська Фабрика Гофротари» (код ЄДРПОУ 38485617) - матеріали для пакування товарів.

ТОВ «Торговий дім «МІСЛТ» є виробником товарно-матеріальних цінностей та продавцем товарів власного виробництва, а саме:

- новорічних прикрас;
- пасхальних прикрас;
- сувенірів і аксесуарів;

- аксесуарів для текстилю.

Аналіз фінансово-господарської діяльності ТОВ «Торговий дім «МІСЛТ» розпочнемо із аналізу складових активу (таблиця 2.4, додатки А-В).

Таблиця 2.4 – Склад, структура та динаміка складових активу ТОВ «Торговий дім «МІСЛТ» в 2020-2023 роках

Показник	Роки, тис. грн				Структура, %				Абсол. відхил., (+,-)	Темп приросту, %
	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2023 р.	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2023 р.	2023/2020	2023/2020
АКТИВ										
I Необоротні активи										
Незавершені капітальні інвестиції	10491,5	9595,9	12273,3	19910,9	24,7	15,9	14,8	21,0	9419,4	89,8
Основні засоби	789,6	5725,1	4423,6	3143,9	1,9	9,5	5,3	3,3	2354,3	298,2
Усього за розділом I	11281,1	15321,0	16696,9	23054,8	26,6	25,5	20,1	24,3	11773,7	104,4
II Оборотні активи										
Запаси	8717,5	11449,0	8404,0	24029,8	20,6	19,0	10,1	25,3	15312,3	175,7
у тому числі готова продукція	2950,5	4130,0	1119,6	12531,1	7,0	6,9	1,3	13,2	9580,6	324,7
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	16111,5	22479,7	53007,0	36061,3	38,0	37,4	63,8	38,0	19949,8	123,8
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	16,2	44,3	85,2	50,0	0,0	0,1	0,1	0,1	33,8	208,6
Інша поточна дебіторська заборгованість	0,0	5000,3		214,0	0,0	8,3	0,0	0,2	214,0	#ДЕЛ/0!
Гроші та їх еквіваленти	5800,2	5870,9	4907,2	11595,3	13,7	9,8	5,9	12,2	5795,1	99,9
Інші оборотні активи	466,4	0,0	0,0	0,0	1,1	0,0	0,0	0,0	-466,4	-100,0
Усього за розділом II	31111,8	44844,2	66403,4	71950,4	73,4	74,5	79,9	75,7	40838,6	131,3
БАЛАНС	42392,9	60165,2	83100,3	95005,2	100,0	100,0	100,0	100,0	52612,3	124,1

На основі даних таблиці 2.4 можна зробити висновок про зростання суми необоротних активів ТОВ «Торговий дім «МІСЛТ» на 11 млн 773,7 тис грн, або на 104,4%. Таке зростання відбулося в основному за рахунок зростання основних засобів на 2 млн 354,3 тис грн (або майже втричі) та незавершених капітальних інвестицій на 9 млн 419,4 тис. грн (або на 89,8%).

Аналізуючи оборотні активи ТОВ «Торговий дім «МІСЛТ» варто відмітити їх зростання у досліджуваному періоді на 40 млн 838,6 тис. грн, або на 131,3%.

Так запаси у звітному році збільшилися на 15 млн 312,3 тис. грн. (або на 175,7%), що стало наслідком збільшення готової продукції на 9 млн 580,6 тис. грн.

Дебіторська заборгованість Товариства за продукцію, товари, роботи, послуги збільшилася на 19 млн 949,8 тис. грн (або на 123,8%). Аналізуючи дебіторську заборгованість варто відмітити її скорочення в 2023 р. за розрахунками з бюджетом 35,2 тис грн, однак інша поточна дебіторська заборгованість зросла в 2023 році на 214,0 тис. грн. Гроші та їх еквіваленти зросли у досліджуваному періоді на 5 млн 795,1 тис. грн, а за 2023 рік підприємству вдалося наростити їх більше як на 6 млн грн.

Такі зміни призвели до збільшення загальної суми активів ТОВ «Торговий дім «МІСЛТ» на 52 млн 612,3 тис. грн., або на 124,1%.

На основі (таблиці 2.4) можна зробити висновок про те, що більшу частку в загальній структурі активів ТОВ «Торговий дім «МІСЛТ» займають оборотні активи. Так в 2022 році вони склали 79,9%, а в 2023 році – 75,7%. Відповідно необоротні активи в 2022 році склали 20,1%, а в 2023 році – 24,3%.

Досліджуючи більш детально необоротні активи ТОВ «Торговий дім «МІСЛТ» варто відмітити, що основні засоби в 2023 році в порівнянні з 2022 роком зменшилися на 2,0%, а капітальні інвестиції зросли на 6,2%.

Досліджуючи більш детально оборотні активи ТОВ «Торговий дім «МІСЛТ» варто відмітити, що запаси збільшилися в 2023 році в порівнянні з 2022 роком на 15,2%, що стало наслідком збільшення товарів на 10,1%.

Структурні зміни в дебіторській заборгованості за продукцію, товари, роботи, послуги призвели до її скорочення на 34,2%. Структурних змін в дебіторській заборгованості за розрахунками практично не відбувається.

Гроші та їх еквіваленти в загальній структурі зросли на 6,3%.

Дані зміни призвели до скорочення оборотних активів ТОВ «Торговий дім «МІСЛТ» в загальній структурі на 4,2%.

Таким чином слід відмітити, що ТОВ «Торговий дім «МІСЛТ» ефективно управляє своїми активами, в їх структурі переважають оборотні активи, що становить 73,4%-79,9% в досліджуваному періоді, а це означає:

- ліквідність балансу підприємства, тобто воно може швидко погашати заборгованість;
- прискорення оборотності засобів виробництва;
- ефективне використання оборотних коштів на підприємстві та збільшення рівня його ділової активності.

Результати аналізу активу ТОВ «Торговий дім «МІСЛТ» в 2020-2023 р.р відмічаємо, що не дивлячись на зменшення питомої ваги оборотних активів у сукупному балансі підприємства, вона продовжує зростати в абсолютних показниках.

Таким чином майно ТОВ «Торговий дім «МІСЛТ» в його матеріальній і нематеріальній формах, що придбане за рахунок власних чи залучених ресурсів і перебуває у розпорядженні підприємства, дозволяє отримати позитивний фінансовий результат його діяльності - прибуток.

тис. грн

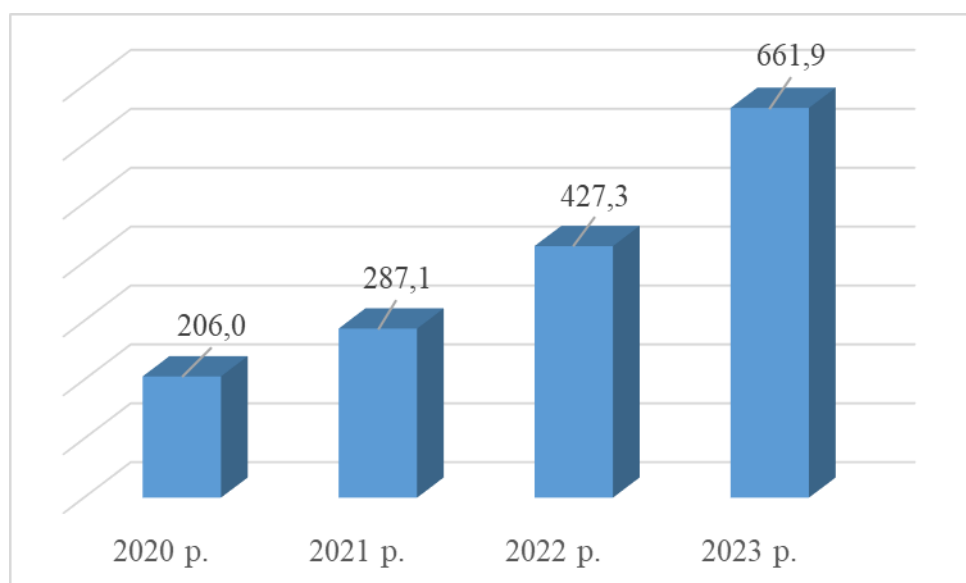

Рисунок 2.4 – Динаміка чистого прибутку ТОВ «Торговий дім «МІСЛТ» в 2020-2023 роках

Так в 2020-2023 роках незважаючи на існуючі виклики, ризики та загрози ТОВ «Торговий дім «МІСЛТ» вдалося наростити обсяг чистого прибутку з 206 тис. грн до 661,9 тис. грн, або в 2,2 рази.

Аналіз джерел фінансування активів Товариства проведемо в наступному параграфі.

2.2 Напрями вдосконалення фінансування суб'єктів підприємництва за матеріалами ТОВ «Торговий Дім «МІСЛТ»

Для детального аналізу фінансування ТОВ «Торговий Дім «МІСЛТ» необхідно проаналізувати склад і структуру капіталу, з'ясувати причини змін його складових і дати оцінку цим змінам за аналізований період (таблиця 2.5).

На основі даних можна зробити висновок, що основними джерелами фінансування активів є власний капітал та поточні зобов'язання і забезпечення (рисунок 2.5).

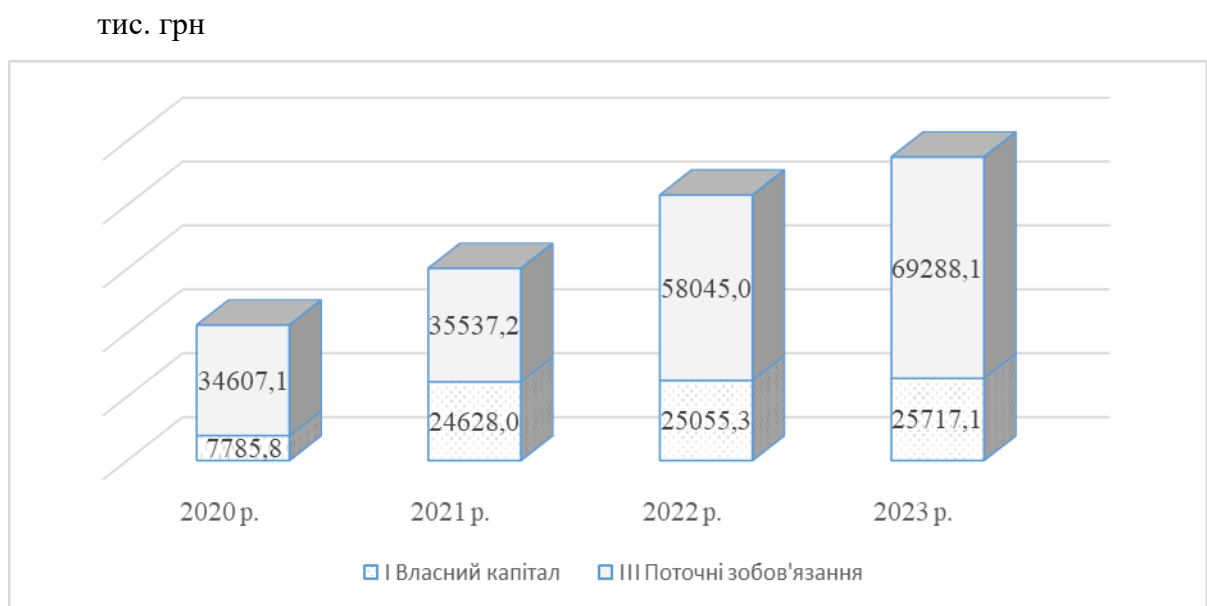

Рисунок 2.5 – Джерела фінансування ТОВ «Торговий дім «МІСЛТ» в 2020-2023 роках

Таблиця 2.5 – Склад, структура та динаміка капіталу ТОВ «Торговий Дім «МІСЛТ» в 2020-2023 роках

Показник	Роки, тис. грн				Структура, %				Абсол. відхил., (+,-)	Темп приросту, %
	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2023 р.	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2023 р.	2023/2020	2023/2020
ПАСИВ										
I Власний капітал										
Зареєстрований капітал	4429,3	4429,3	4429,3	4429,3	10,4	7,4	5,3	4,7	0,0	0,0
Додатковий капітал	3307,6	19862,7	19862,7	19862,7	7,8	33,0	23,9	20,9	16555,1	500,5
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	48,9	336,0	763,3	1425,1	0,1	0,6	0,9	1,5	1376,2	2814,3
Усього за розділом I	7785,8	24628,0	25055,3	25717,1	18,4	40,9	30,2	27,1	17931,3	230,3
III Поточні зобов'язання										
Короткострокові кредити банків	0,0	1921,0	4242,3	3989,9	0,0	3,2	5,1	4,2	3989,9	-
Поточна кредиторська заборгованість, зокрема:	4949,8	3310,7	6597,2	11108,2	11,7	5,5	7,9	11,7	6158,4	124,4
- за товари, роботи, послуги	4848,7	3184,7	6409,5	11028,2	11,4	5,3	7,7	11,6	6179,5	127,4
- розрахунками з бюджетом	55,9	63,0	93,8	40,0	0,1	0,1	0,1	0,0	-15,9	-28,4
- у тому числі з податку на прибуток	45,2	63,0	93,9	40,0	0,1	0,1	0,1	0,0	-5,2	-11,5
Інші поточні зобов'язання	29702,5	30368,5	47299,4	54230,0	70,1	50,5	56,9	57,1	24527,5	82,6
Усього за розділом III	34607,1	35537,2	58045,0	69288,1	81,6	59,1	69,8	72,9	34681,0	100,2
БАЛАНС	42392,9	60165,2	83100,3	95005,2	100,0	100,0	100,0	100,0	52612,3	124,1

За даними фінансової звітності визначено структуру капіталу ТОВ «Торговий Дім «МІСЛТ», де суттєву перевагу має позиковий капітал з його середньою часткою 70,9% від усіх джерел фінансування протягом 2020-2023р.р. Тоді як середня частка власного капіталу в досліджуваному періоді складає 29,1%. Тобто у досліджуваному періоді пріоритети фінансування та забезпечення структури капіталу Товариства не змінилися, тобто переважало позикове фінансування над власним.

Найбільший в абсолютних показниках обсяг власного капіталу Товариства було сформовано у 2023 році на рівні 25 млн 717,1 тис. грн (або 27,1% джерел фінансування) (рисунок 2.6).

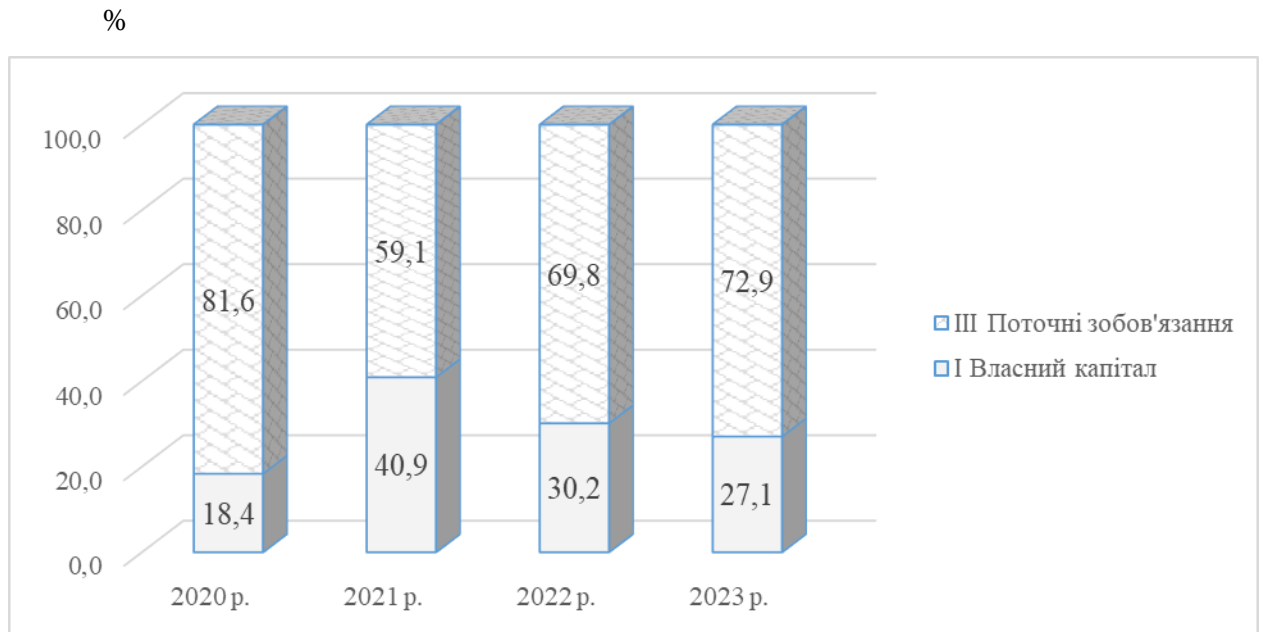

Рисунок 2.6 – Структура джерел фінансування (капіталу) ТОВ
«Торговий дім «МІСЛТ» в 2020-2023 роках

Для ТОВ «Торговий Дім «МІСЛТ» зареєстрований капітал в абсолютній величині в досліджуваному періоді не змінювався і складав 4 млн 429,3 тис. грн, хоча в загальній структурі капіталу скорочується з 10,4% до 4,7%.

Додатковий капітал Товариства як вклад у бізнес його засновниками було зроблено в 2021 році на суму 16 млн 555,1 тис грн, що дозволило його наростити до 19 млн 862,7 тис грн, а відповідно і збільшити частку в структурі джерел фінансування в досліджуваному періоді з 18,4% до 40,9%. В 2023 році його частка складає 20,9%.

Нерозподілений прибуток у структурі джерел фінансування зростає з 0,1% до 1,5%, або на 1 млн 376,2 тис грн протягом досліджуваного періоду.

Збільшивши величину власного капіталу в 2021 році за рахунок дофінансування та збільшення нерозподіленого прибутку, ТОВ «Торговий дім «МІСЛТ» стало активно використовувати короткострокові кредити для придбання сировини і матеріалів, що дозволяє забезпечувати виробничий процес, а також оренди приміщень. Їх частка у структурі джерел

фінансування складає в 2023 році 4,2% (або 3 млн 989,9 тис. грн), що менше показника попереднього звітного періоду на 0,9%.

Поточна кредиторська заборгованість ТОВ «Торговий дім «МІСЛТ» станом на кінець 2023 р. складає 11 млн 108,2 тис. грн (або 11,7% структури фінансування), в якій переважна частина – це поточна кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги.

Інші поточні зобов'язання в структурі джерел фінансування складають в 2023 р. 57,1% (або в абсолютних показниках 54 млн 230 тис. грн) і відображають суми зобов'язань за продукцію, надану під реалізацію в торговій мережі.

Таким чином загальний обсяг поточних зобов'язань ТОВ «Торговий дім «МІСЛТ» 2023 році складає 69 млн 288,1 тис. грн. (або 72,9% структури джерел фінансування).

Аналіз використання фінансового капіталу ТОВ «Торговий дім «МІСЛТ» в 2020-2023 роках проведемо за методикою, запропонованою в параграфі 1.2. Динаміку показників оцінки використання фінансового капіталу Товариства подано в таблиці 2.6.

З таблиці видно, що на формування необоротних активів ТОВ «Торговий дім «МІСЛТ» спрямовує в 2020-2023 роках від 11,28 млн грн до 23,05 млн грн власного капіталу, тоді як на формування оборотних активів в 2021-2023 роках спрямовується 9,3 млн грн до 2,7 млн грн, тобто він значно нижчий і скорочується. За результатами 2020 року у зв'язку із нестачею власного капіталу для фінансування активів підприємством було прийнято рішення декапіталізації бізнесу, що дозволило починаючи з 2021 року спрямовувати його частину на формування оборотних активів, а решту фінансування проводити за рахунок поточних зобов'язань (залучення короткострокових банківських кредитів, надходжень коштів за продукцію, надану під реалізацію у торговій мережі).

Таблиця 2.6 – Динаміка показників використання фінансового капіталу
ТОВ «Торговий дім «МІСЛТ» в 2020-2023 роках

Показник	Значення показників				Абсолютне відхилення, (+,-)	
	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2023 р.	2023/ 2020 р.р.	2023/ 2022 р.р.
Обсяг власного капіталу, що спрямований на формування оборотних активів, тис. грн (ВКоа)	-3495,3	9307,0	8358,4	2662,3	6157,6	-5696,1
Обсяг власного капіталу, що спрямований на формування необоротних активів, тис. грн (ВКна)	11281,1	15321,0	16696,9	23054,8	11773,7	6357,9
Обсяг поточного позикового капіталу, що спрямований на формування оборотних активів, тис. грн (ППКоа)	34607,1	35537,2	58045,0	69288,1	34681,0	11243,1
Частка власного капіталу у формуванні оборотних активів, %	-11,2	20,8	12,6	3,7	14,9	-8,9
Частка поточного позикового капіталу у формуванні оборотних активів, %	111,2	79,2	87,4	96,3	-14,9	8,9
Частка власного капіталу у формуванні необоротних активів, %	100,0	100,0	100,0	100,0	0,0	0,0

По структурі фінансування – 100% власного капіталу забезпечує формуванні необоротних активів, а формування оборотних активів здійснюється переважно за рахунок поточного позикового капіталу, а саме в 2021-2023 р.р. на 79,2%-96,3% відповідно. Частка власного капіталу, яка спрямовується на формування оборотних активів складає в 2021-2023 р.р. 20,8%-3,7%, тобто має тенденцію до скорочення.

Динаміка показників оцінки ефективності використання фінансового капіталу ТОВ «Торговий дім «МІСЛТ» в 2021-2023 роках подана в таблиці 2.7.

Рентабельність фінансового капіталу Товариства є низькою, кожна залучена його гривня в 2021 році дозволила отримати 20 копійки чистого прибутку, в 2022-2023 роках – 30 коп. Основним фактором підвищення

рентабельності є нарощення обсягу фінансового капіталу за рахунок різних джерел. Завдяки таким діям чистий прибуток Товариства продовжує зростати, а загалом, ефективність використання сукупного капіталу є низькою.

Таблиця 2.7 – Динаміка показників оцінки ефективності використання фінансового капіталу ТОВ «Торговий дім «МІСЛТ» в 2021-2023 роках

Показник	Значення показників			Абсолютне відхилення, (+,-)	
	2021 р.	2022 р.	2023 р.	2023/2020 р.р.	2023/2022 р.р.
Рентабельність фінансового капіталу (Рфк)	0,2	0,3	0,3	-0,1	0,1
Рентабельність власного капіталу (Рвк)	0,4	0,4	0,7	-2,0	0,2
Рентабельність позикового капіталу (Рпк)	0,2	0,2	0,3	-0,3	0,0
Рентабельність зареєстрованого капіталу (Рзк)	1,6	2,4	3,7	1,4	1,3
Рентабельність фінансового капіталу, що вкладений в необоротні активи (Рна)	1,9	2,6	2,9	1,0	0,3
Рентабельність фінансового капіталу, що вкладений в оборотні активи (Роа)	0,6	0,6	0,9	0,3	0,3

Рентабельність власного капіталу в досліджуваному періоді зростає з 0,4 до 0,7 і є вищою від рентабельності позикового капіталу, яка змінюється з 0,2 до 0,3 (рисунок 2.7). Це вказує на швидші темпи зростання ефективності використання матеріальних, трудових і грошових ресурсів компанії в порівнянні із позиковими ресурсами, які є значно дорожчі у використанні.

Рентабельність зареєстрованого (пайового) капіталу ТОВ «Торговий дім «МІСЛТ» в 2021-2023 роках «характеризує прибутковість його активів, вкладених власниками для забезпечення підприємницької діяльності» [23]. Розрахований показник показує, що від 1,6 грн в 2021 році до 3,7 грн в 2023 році чистого прибутку було отримано на 1 грн середньорічної вартості зареєстрованого (пайового) капіталу.

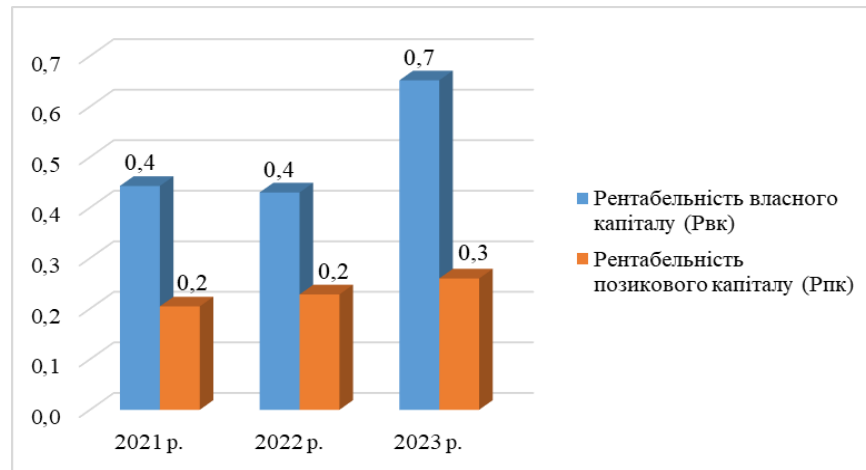

Рисунок 2.7 – Динаміка рентабельності власного та позикового капіталу ТОВ «Торговий дім «МІСЛТ» в 2021-2023 роках

Рентабельність фінансового капіталу, що вкладений в необоротні активи і оборотні активи показує віддачу (норму прибутку) на вкладений власний капітал. Максимізація даних показників є важливим завданням, яке необхідно виконувати управлінцям Товариства. Розраховані дані свідчать про те, що в 2021-2023 р.р. менеджмент ТОВ «Торговий дім «МІСЛТ» свої управлінські рішення спрямовує на зростання даних показників. Так, рентабельність фінансового капіталу, що вкладений в необоротні активи зростає з 1,9 до 2,9, а рентабельність фінансового капіталу, що вкладений в оборотні активи зростає з 0,2 до 0,3.

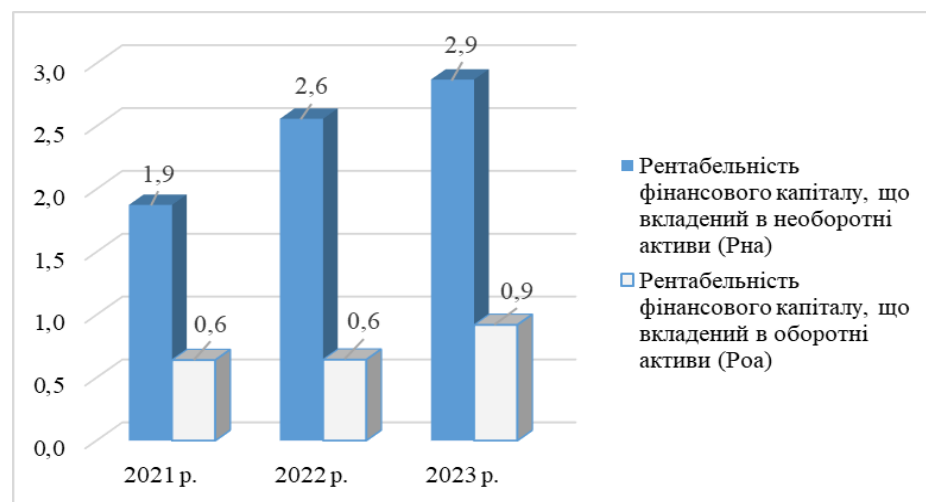

Рисунок 2.8 – Динаміка рентабельності фінансового капіталу, вкладеного в необоротні і оборотні активи ТОВ «ТД «МІСЛТ» в 2021-2023 роках

Підвищення рівня ефективності використання фінансового капіталу ТОВ «ТД «МІСЛТ» в 2021-2023 роках дозволило сформувати позитивні фінансові результати (таблиця 2.8).

Таблиця 2.8 – Склад та динаміка фінансових результатів ТОВ «ТД «МІСЛТ» в 2020-2023 роках

Показник	Роки, тис. грн				Абсолютне відхилення, (+,-)		Темп приросту, %	
	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2023 р.	2023/ 2020 р.р.	2023/ 2022 р.р.	2023/ 2020 р.р.	2023/ 2022 р.р.
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	19436,1	28280,2	45770,9	38601,7	19165,6	-7169,2	98,6	-15,7
Інші доходи	231,7	248,6	201,6	878,1	646,4	676,5	279,0	335,6
Разом доходи	19667,8	28528,8	45972,5	39479,8	19812,0	-6492,7	100,7	-14,1
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	17590,9	26356,0	43673,6	36561,5	18970,6	-7112,1	107,8	-16,3
Інші операційні витрати	1825,7	0,0	1777,9	1710,3	-115,4	-67,6	-6,3	-3,8
Інші витрати	0,0	1822,7	0,0	400,8	400,8	400,8	-	-
Разом витрат	19416,6	28178,7	45451,5	38672,6	19256,0	-6778,9	99,2	-14,9
Фінансовий результат до оподаткування	251,2	350,1	521,0	807,2	556,0	286,2	221,3	54,9
Податок на прибуток	45,2	63,0	93,7	145,3	100,1	51,6	221,5	55,1
Чистий прибуток	206,0	287,1	427,3	661,9	455,9	234,6	221,3	54,9

Так чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) ТОВ «ТД «МІСЛТ» в 2020-2023 роках зріс з 19 млн 436,1 тис. грн до 38 млн 601,7 тис. грн, або на 98,6%, хоча в 2023 році скоротився на -15,7%. Хоча темпи зростання собівартості продукції (товарів, робіт, послуг) ТОВ «ТД «МІСЛТ» в 2020-2023 роках є вищими за темп зростання чистого доходу, провівши реструктуризацію витрат в сторону зменшення інших операційних витрат та собівартості менеджменту вдалося досягти позитивного фінансового результату до оподаткування.

Загальний обсяг сплаченого до бюджетної системи податку на прибуток зріс з 45,2 тис. грн в 2020 році до 145,3 тис грн в 2023 році. А фінансовий результат (чистий прибуток) в 2023 році склав 661,9 тис грн.

В умовах воєнного стану, суб'єкти підприємництва зіштовхуються з безпрецедентними викликами, зокрема втрата ринків збуту, логістичні перебої, пошкодження інфраструктури, а також психологічний тиск, що вимагає негайного втручання й адаптації до нових реалій. У цьому контексті фінансова підтримка стає критично важливою для виживання бізнесу. Її напрями можуть бути різноманітними, від надання фінансової допомоги, грантового фінансування, краудфайдингу тощо до консультативної підтримки, однак всі вони мають на меті забезпечити стабільність та розвиток бізнесу в країні.

Визначення правильної стратегії є вирішальним чинником для забезпечення життєздатності суб'єктів бізнесу та їх подальшого розвитку в довгостроковій перспективі. Це досить важливо, якщо суб'єкт підприємництва планує залучити зовнішні фінансові ресурси, такі як кредити чи гранти. ТОВ «ТД «МІСЛТ», маючи практику залучення кредитних ресурсів та висококваліфікованих фінансових менеджерів, пропонуємо розробити бізнес-проект та подати його на отримання гранту. Це дозволить оптимізувати структуру капіталу, залучити дешеві джерела фінансування, підвищити ефективність фінансування та рентабельність діяльності Товариства.

Висновки

В кваліфікаційній роботі проведено дослідження сучасного стану фінансування суб'єктів підприємництва, досліджено його сутність, особливості та джерела за матеріалами ТОВ «Торговий Дім «МІСЛТ», м. Київ.

Фінансування суб'єктів підприємства є сукупністю форм і методів, принципів і умов їх фінансового забезпечення з метою простого та розширеного відтворення. В умовах ринку важливим є вибір оптимальної структури і форм фінансування суб'єктів підприємництва.

В процесі проведеного дослідження нами встановлено, що однією із основних проблем, з якою зустрічаються суб'єкти підприємництва, незалежно від їх організаційно-правової форми та форми власності, є проблема мобілізації капіталу для забезпечення фінансування його операційної, фінансової та інвестиційної діяльності. А тому для успішної реалізації політики фінансування на тому чи іншому підприємстві необхідно обов'язково враховувати галузеві особливості, склад активів, структуру джерел фінансування, інші характеристики компанії, що кожного разу вимагає індивідуального підходу. Фінансовий менеджер підприємства, під час прийняття управлінських рішень щодо вибору найбільш прийнятної форми його фінансування, має скористатися системою оцінки вартості капіталу та ефективності його формування і використання.

Проведена нами аналітична оцінка фінансування суб'єктів підприємництва свідчить, що в умовах повномасштабної війни вітчизняний бізнес стикається із складними проблемами та викликами, які потребують цілеспрямованого та негайного вирішення. «Стан економічної сфери під впливом війни вимагає уваги від уряду, бізнес-спільноти, громадськості та міжнародних партнерів адже майбутнє країни залежить від їхнього спільного зусилля» [мельник]. Результати досліджень показують, що серед основних

проблем бізнесу в сучасних умовах війни найбільш актуальними є фінансова нестабільність, підвищені ризики та втрати, зниження попиту на ринку, недостатність доступу до фінансових ресурсів, зниження інвестиційної привабливості. Суб'єкти підприємництва, особливо малі та середні, потребують підтримки в забезпеченні їх ліквідності, адаптації до нових умов ведення бізнесу та розвитку інноваційних стратегій.

ТОВ «Торговий Дім «МІСЛТ» діє на принципах самоокупності. Основними видами його діяльності є: 46.90 - Неспеціалізована оптова торгівля (основний); 22.29 - Виробництво інших виробів із пластмас. Дані види діяльності відповідають положенням, зазначеним у Статуті підприємства. ТОВ «Торговий дім «МІСЛТ» ефективно управляє своїми активами, в їх структурі переважають оборотні активи, що дозволяє забезпечити ліквідність балансу - швидко погашати заборгованість; прискорення оборотності засобів виробництва; ефективне використання оборотних коштів на підприємстві та збільшення рівня його ділової активності. В структурі капіталу ТОВ «Торговий Дім «МІСЛТ» суттєву перевагу має позиковий капітал з його середньою часткою 70,9% від усіх джерел фінансування протягом 2020-2023р.р. Тоді як середня частка власного капіталу в досліджуваному періоді складає 29,1%. Тобто у досліджуваному періоді пріоритети фінансування та забезпечення структури капіталу Товариства не змінилися, переважає позикове фінансування над власним, що відповідає реалізації агресивної фінансової політики ведення бізнесу підприємством. ТОВ «ТД «МІСЛТ» в 2021-2023 роках наростило рівень ефективності використання фінансового капіталу що дозволило сформувати позитивний фінансовий результат (чистий прибуток). ТОВ «ТД «МІСЛТ», маючи позитивну практику залучення кредитних ресурсів та висококваліфікованих фінансових менеджерів, пропонуємо розробити бізнес-проект та подати його на отримання гранту, що дозволить оптимізувати структуру капіталу, залучити дешеві джерела фінансування, підвищити ефективність фінансування та рентабельність діяльності Товариства.

Список використаних джерел

1. Бондарук Т. Г. Діагностика фінансового стану та інвестиційної привабливості підприємства в системі фінансового менеджменту / Т. Г. Бондарук, І. В. Заїчко, І. С. Бондарук // Науковий вісник Національної академії статистики, обліку та аудиту: зб. наук. пр. - 2022. - № 1-2. - С.62-75. (дата звернення: 24.05.2024)
2. Бражник Л.В. Джерела фінансування господарської діяльності підприємств / Л. В. Бражник, І. О. Ралко; В. О. Яловега [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.pdau.edu.ua/sites/default/files/nppdaa/6.3/57.pdf> (дата звернення: 15.05.2024)
3. Варченко О. М. Оптимізація структури капіталу як інструмент управління вартістю молокопереробних підприємств / О. М. Варченко, І. В. Артимонова, Н. І. Холоденко // Економіка та управління АПК, 2021. -№ 1. - С. 111–124. – Режим доступу: DOI: 10.33245/2310-9262-2021-162-1-111-124 (дата звернення: 22.05.2024)
4. Васильчук І. П. Тенденції та чинники фінансової діяльності суб'єктів підприємництва в Україні / І. П. Васильчук, Н. В. Ізмайлова, А. С. Зайцева // Ефективна економіка, 2022. - №4. – Режим доступу: http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/4_2022/7.pdf
5. Гирич С. В. Проблеми підприємств торгівлі в умовах воєнного стану та шляхи їх вирішення / С. В. Гирич // Економіка та суспільство, 2024. – Вип 59. – Режим доступу: DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-59-79>
6. Господарський кодекс України [Електронний ресурс]: Закон від 16.01.2003 р. №436-IV. Дата оновлення: 22.02.2024. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/436-15> (дата звернення: 10.04.2024)

7. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. Офіційний сайт. - Режим доступу: <https://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 25.05.2024).
8. Збитки, завдані українському бізнесу внаслідок російської агресії, оцінюються в \$13 млрд. Kyiv School of Economics, 2023. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://damaged.in.ua/damage-assessment>
9. Конєва Т.А. Фінансування операційної діяльності та показники фінансового стану підприємств кондитерської галузі України / Т. А. Конєва, А. В. Малярєнко // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Економічні науки», 2017. – Вип. 27 (ч. 3). - С. 46-49.
10. Любенко Н.М. Фінанси підприємств. Навчальний посібник / Н. М. Любенко. – Центр учбової літератури, 2021. – 264 с.
11. Мельник Т. Український бізнес в умовах війни: сучасний стан, проблеми та шляхи їх вирішення // Journal of Innovations and Sustainability, 2023. - Вип. 7(3) . - Режим доступу: <https://is-journal.com/is/article/view/207> (дата звернення: 21.05.2024)
12. Міністерства економіки України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.me.gov.ua/?lang=uk-UA> (дата звернення: 01.06.2024)
13. Мурована Т.О. Вітчизняне підприємництво в умовах воєнного стану: основні тенденції та методи підтримки // Економіка та суспільство, 2023. - Вип. 47. - Режим доступу: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-47-49>. (дата звернення: 17.05.2024)
14. Носко Т. Аналіз структури активів підприємств України / Т. Носко [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/lib/39921/2/RSESGP_2022_Nosko_T-Analysis_of_the_structure_of_95-97.pdf (дата звернення: 27.05.2024)
15. Олександренко І. В. Діагностика фінансового капіталу підприємства: методичний аспект / І. В. Олександренко, А. М. Ніколаєва, С. О. Пиріг // Бізнесінформ, 2018. - № 9. - С. 166-174.
16. Підприємництво: навч. посібник / за заг. ред. Г.І. Купалової. К. : Компринт. – 2020. - 400 с.

17. Про підприємництво [Електронний ресурс]: Закон від 07.12.1991 р. №698-ХІІ. Дата оновлення: 14.12.2021. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/698-12#Text> (дата звернення: 22.05.2024)
18. Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні [Електронний ресурс]: Закон від 22.03.2012 р. №4618-VI. Дата оновлення: 09.08.2023. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4618-17> (дата звернення: 03.04.2024)
19. Роганова Г. О. Аналіз та оптимізація структури капіталу підприємства / Г. О. Роганова, М. А. Котлярова // *Modern Economics*, 2021. - № 27. - С. 166-175.
20. Самойлова Т. А. Джерела формування фінансового капіталу підприємства [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://magazine.faaf.org.ua/dzherela-formuvannya-finansovogo-kapitalu-pidpriemstva.html>
21. Терещенко О. О. Формалізація критеріїв політики фінансування підприємства / О. О. Терещенко, Т. А. Конєва. // Проблеми системного підходу в економіці, 2020. - № 3. - С. 88–97.
22. ТОВ «Торговий Дім «МІСЛТ». Офіційний сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mislt.com/tekstyl/> (дата звернення: 29.05.2024)
23. Тютюнник Ю.М. Система показників оцінювання ринкової активності підприємств / Ю. М. Тютюнник, Л. О. Дорогань-Писаренко, С. В. Тютюнник // *Економіка і суспільство*, 2018. – 969-974.
24. Україна. Мінфін. Загальні вимоги до фінансової звітності [Електронний ресурс] : Положення, стандарт : [прийнято Мінфіном України 07 лютого 2013 р.: станом на 07.11.2023]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text> (дата звернення: 10.05.2024).
25. Феєр О. Стратегічне управління підприємством в умовах воєнного стану / О.Феєр, К. Хаустова, С. Густій // *Innovation and Sustainability*, 2023. - №4. – С. 90-97.

26. Фінанси підприємств: навч. посібник / за ред. Г. Я. Аніловської, І. Б. Висоцької. - Львів: ЛьвДУВС, 2018. - 440 с.
27. Фінанси підприємств: навчальний посібник / [Ситник Н. С., Смолінська С.Д., Ясіновська І.Ф.]; за заг. ред. Н. С. Ситник. - Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2020. - 402 с.
28. Фінанси підприємств : підручник / В. В. Сокурєнко, Д. В. Швець, С. М. Бортник, С. О. Ткаченко ; за заг. ред. В. В. Сокурєнка; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. – 2-ге вид., допов. та перероб. – Харків : ХНУВС, 2022. – 292 с.
29. Фінанси підприємств: Підручник / за наук. ред. проф. Н. О. Власової – Х.: Світ Книг, 2018. – 437 с.
30. Щербань О.Д. Механізм формування фінансових ресурсів підприємств / О. Д. Щербань, А. В. Коновал // Економіка і суспільство, 2018.- Вип. 16. – С. 554-559.
31. Iryna Forkun. Financial mechanism of state support for entrepreneurship in Ukraine. Traditional and innovative scientific research: domestic and foreign experience : Scientific monograph. Riga, Latvia : Baltija Publishing, 2024. - 716 p. - P. 664-709. - Access mode: DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-436-8-24> (дата звернення: 02.06.2024)

ДОДАТКИ